

nr. 3 / juni 2016 – 78. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

**TEMA:
GRÆNSER I EUROPA**

EU-EKSPERT MARLENE WIND:

**“JEG FORUDSER
ØGET GRÆNSEKONTROL**

Mindretal i medierne

*Sønderjylland fortæller
Danmarkshistorie*

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

TEMA: GRÆNSER I EUROPA

Grænsekontrol bryder med 30 års
fri bevægelighed i Europa.
Læs side 4-19

- 3 **LEDER**
Af Mette Bock
- 4 **GRÆNSER HANDLER MEST OM FØLELSER**
Interview med EU-ekspert Marlene Wind
- 12 **“JEG FØLER MIG HJEMME PÅ BEGGE SIDER
AF GRÆNSEN”**
- 14 **EUROPA ER GÅET FRA INKLUSION TIL EKSKLUSION**
- 16 **PAS OG GRÆNSER GENNEM TIDEN**
- 18 **GRÆNSER FINDES OGSÅ I SPROGET**
Af Jørn Lund
- 20 **MINDRETAL SKAL VÆRE EN DEL AF MEDIEBILLEDET**
Interview med Kirsten Elley, DR Syd
- 23 **FLENSBORG AVIS SKAL LAVE TV TIL DANSKERNE**
- 25 **ANMELDELSE: ALLE DE SKJALDE**
Af Anders Raahauge
- 26 **NY VANDREUDSTILLING OM MINDRETAL**
- 27 **HØJSKOLEOPHOLD I GRÆNSELANDET**
- 28 **THERKELSENS HJØRNE**
- 29 **“TÆNK ENGANG”**
- 32 **SØNDERJYLLAND FORTÆLLER DANMARKSHISTORIE**

Foto: Sebastian Schlüter Jacobsen

H.C. ANDERSEN HAVDE PASANGST

Læs side 17

Foto: Scanpix

NY DR-CHEF:

Mindretal skal i medierne
Læs side 20

Foto: Helle Arensbak

LEDER

DÉR GÅR GRÆNSEN!

Af Mette Bock

Gennem mere end 30 år har jeg haft min gang på det grundtvigske mødested Liselund ved Slagelse. I den første snes år boede gamle Marius i Aladdins Slot, et lille, forfaldent Pippi

Langstrømpe-hus i træ, der ligger i et hjørne af haven. Marius betalte ikke husleje, men passede lidt have til gengæld. Han fik også sine daglige måltider i Liselunds køkken, ligesom han en gang om måneden – højst – kunne overtales til at anvende bruseren i kælderen. Først da han var langt over 80 år, måtte han modstræbende flytte på plejehjem. En klart grænseoverskridende livsændring.

Jeg kom til at tænke på Marius, da jeg fik at vide, at denne udgave af Grænsen skulle handle om grænser. For Marius havde kun én gang i sit liv krydset en grænse. Og det var kommunegrænsen mellem Slagelse og Korsør.

Det skete en sommerdag, da han som 20-årig havde taget cyklen til Korsør og retur samme aften. Det blev første og sidste gang Marius forlod Slagelse. Første og sidste gang han krydsede en grænse. Og det var alt rigeligt.

Da Marius fyldte 80 år blev det besluttet, at han skulle have et fjernsyn, så han kunne underholde sig lidt i de lange aftentimer. Det holdt nøjagtig en uge. Så insisterede Marius på, at fjernsynet blev vekslet til en flaske cognac. Ikke tale om, at han ville have alskens ulykker og krige ind i sit eget hjem gennem et fjernsyn, der gjorde verden så utryk. Der gik grænsen, som han sagde!

Marius fik sin cognac og freden blev genoprettet. I hvert fald i Aladdins Slot.

Var Marius et indskrænket og ulykkeligt menneske? Nej. Ville Marius have andre til at leve, som han selv gjorde? Nej. Men han ville meget gerne have sig frabedt, at andre skulle fortælle ham, hvordan han burde leve.

Når vi i dag taler om at krydse grænser er det sjældent kommunegrænser. Også de nationale grænser er siden Murens Fald i 1989 blevet mindre synlige i Europa. Nu lukker de sig igen.

Den udvikling havde ingen forudset for blot et år siden. I dag erkender de fleste, at grænsekontrollen vil være en realitet, indtil der etableres stærke, ydre grænser. Trods Schengen-aftalen, der skulle sikre de åbne grænser, trods

Dublin-aftalen, der skulle sikre asylbehandling i det land, hvortil en flygtning ankommer – og trods alle skåltalerne om det europæiske fællesskabs styrke.

Det er i modvind, et samarbejde skal stå sin prøve. Desværre tyder intet på, at fælles løsninger ligger lige om hjørnet.

Mens politikerne tøver, må vi som befolkninger også stille os selv kritiske spørgsmål. For én ting er de fysiske grænser. Noget andet er de grænser, der handler om kulturforskelle og forskellige livs- og samfundsformer.

Det er i modvind, et samarbejde skal stå sin prøve. Desværre tyder intet på, at fælles løsninger ligger lige om hjørnet

Hvis vi ikke bliver mere bevidste om hvem, vi er, og hvad, vi vil, kan vi heller ikke finde frem til det, vi ønsker at afgrænse os fra. Vi kan heller ikke møde det anderledes med den åbenhed, som bevidstheden om egne værdier og egen kultur giver mulighed for.

Marius' metode med at lukke verden ude er næppe gangbar i en globaliseret verden. Men han havde fat i den lange ende, når han insisterede på retten til at leve det liv, han ville, selvom andre syntes, det var mærkeligt. Vi kan ikke tvinge vores demokrati, kultur eller livsform igennem i andre lande. Og vi skal ikke acceptere, at andre vil ændre vores demokratiske samfund. I det gode kulturmøde beriger vi hinanden. I det dårlige kulturmøde bekriger vi hinanden.

Det handler ikke om fysiske grænser. Men om nogle helt andre grænser, som vi kommer til at tale meget mere om i de kommende år. ●

Mette Bock er formand for Grænseforeningen

“Jeg er ikke halalhippie. Jeg er udmærket klar over, at der kan være en fare forbundet med åbne grænser,” siger Marlene Wind, der er fotograferet ved ruinerne af det gamle fæstningstårn Jarmers Tårn i nærheden af Rådhuspladsen i København. Tårnet, der er den eneste tilbageværende rest af den gamle voldmur, har navn efter den vendiske fyrst Jaromar, der i 1259 brød gennem palisaderne og brændte og hærgede byen.

TEMA:
GRÆNSER I EUROPA

GRÆNSER HANDLER MEST OM FØLELSER

Grænsekontrol i Europa er kommet for at blive, forudser EU-professor Marlene Wind. “Nu er det nødvendigt, fordi politikerne ikke i tide har udvist lederskab, men leflet for folkestemningen”, siger hun

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Thomas Tolstrup

På opslagstavlen på Marlene Winds kontor på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet hænger en kopi af Djøf-Bladet med en smilende Marlene Wind på forsiden: “Den rapkæftede EU-professor”, lyder overskriften.

Marlene Wind indrømmer gerne, at hun er rapkæftet. Og hendes verbale kanonsalver bliver der lyttet til med lige dele begejstring og protest, når hun er ude at holde foredrag eller skriver harmdirrende klummer i landets aviser. I foråret skrev hun en klumme i Politiken under overskriften: “Uduelige ledere og medier er ved at ødelægge det Europa, vi har brugt 60 år på at bygge op”. ▶

► Marlene Winds direkte facon deler vandene, lige som grænseespørgsmålet gør: 52 procent af danskerne siger ja til, at grænsekontrollen ved den dansk-tyske grænse skal gøres permanent, mens knap 40 procent siger nej ifølge en meningsmåling, som Wilke har foretaget for Jyllands-Posten i marts 2016. Grænsekontrol er indført i Danmark og en række andre europæiske lande, efter at der i 2015 ankom mere end en million flygtninge og migranter til Europa.

Efter Murens Fald i 1989 gik det ellers lige så godt. "Tear down this wall" sagde den daværende amerikanske præsident Ronald Reagan i 1987 i en tale ved Berlinmuren, og sådan kom det til at gå. Den Kolde Krig blev afløst af globalisering, EU's udvidelse og åbne grænser. Men efter al-Qaeda's terrorangreb i USA den 11. september 2001 og en række terroranslag i Europa er kontrollen rundt omkring i verden blevet skærpet med øget sikkerhed i lufthavne og offentlige bygninger, og efter det seneste års flygtningestrømme har de enkelte europæiske lande taget skridtet fuldt ud og indført grænsekontrol.

ET SVIGT AF DIMENSIONER

Marlene Wind er af den opfattelse, at befolkningerne i Europa lod sig styre af en instinktiv frygt for fremmede, da flygtningestrømmene tog til sidste sommer. Svage politikere rettede ind efter folkestemningen og indførte grænsekontrol i stedet for at håndtere situationen i fællesskab.

"Vi er lige nu vidner til et svigt af dimensioner. Det er ikke EU, der svigter, men vore politikere, der reelt er bange for at være ledere", siger hun.

Sidste år i juli var det Ungarn, der under stor international fordømmelse byggede grænsehegn ved Ungarns grænse mod syd og satte kampklædt politi og militær ind mod menneskemængderne. Siden har flere østeuropæiske lande sat grænsehegn op på den såkaldte Balkanrute, så migranter og flygtninge i dag er afskåret fra at søge den vej, men i stedet især vælger flugtruten over Middelhavet. En række vesteuropæiske lande er fulgt efter med mere eller mindre omfattende kontrolforanstaltninger ved grænserne til følge. For Danmarks vedkommende skete det den 4. januar i år, da den danske regering indførte midlertidig grænsekontrol med stikprøvekontrol. Siden er den midlertidige grænsekontrol forlænget til foreløbig november 2016.

I maj måned offentliggjorde de østrigske myndigheder en plan om at opføre et næsten 400 meter langt grænsehegn ved Brennerpasset, hvor Italien og Østrig deler grænse. Planen blev mødt med stærke protester fra italiensk og tysk side, og EU-kommissionsformand Jean Claude Juncker talte om "en politisk katastrofe". Den østrigske plan førte til voldsomme sammenstød ved Brennerpasset mellem 600 demonstranter og det italienske politi.

"Grænser handler mest om følelser. Det er vigtigt at slå fast fra begyndelsen", siger Marlene Wind.

TILBAGE IGEN

Marlene Wind er leder på Center for Europæisk Politik og forsker i samspillet mellem ret og politik i EU. For alvor landskendt blev hun i 2011, da hun på TV kritiserede aftalen mellem den daværende VK-regering og Dansk Folkeparti om at indføre grænsebomme. Efter at have analyseret aftalen, blev hun af journalisten spurgt om sin egen mening og sagde, at aftalen var en appel til "laveste fællesnævner og den indre svinehund". Det fik et politisk stormvejr til at bryde løs over hendes hoved. Hun blev beskyldt for at politisere, og Søren Pind kaldte hende "Marlene halv-Wind". Pia Kjærsgaard mente, at hun var "fuldstændig færdig" som EU-ekspert. Det endte med, at Marlene Wind trak sig fra medierne i et halvt år. Men profetierne om hendes endeligt som EU-ekspert viste sig stærkt overdrevne, og hun er i dag tilbage, hvor hun slap.

Det stærke engagement har Marlene Wind med sig hjemmefra, forklarer hun. Hendes far, dr.theol. H.C. Wind, der i dag er 84 år og efter sin datters udsagn stadig "skarp som en ragekniv" har haft stor betydning for hende. Der var altid en diskussion over opvasken i barndomshjemmet i Beder ved Aarhus, og hun husker, at hun altid blev udfordret til at have sin argumentation i orden.

"Min far var mere religionskritiker, end han var teolog. Hvis man lidt for skrækkert indtog et synspunkt, pillede han én ned. Af ham lærte jeg at have et konstant kritisk blik på alle former for sociale konstruktioner. Jeg tror, jeg skylder min far æren for, at EU blev mit projekt. Formålet med Europa er jo netop, at landene samarbejder, så det i sidste ende bliver bedre for alle. I virkeligheden er nationalstaterne små lukkede konstruktioner, og jeg bliver meget bekymret, når folk puster sig op og gør

Hvis man ønsker et europæisk fællesskab med åbne grænser, må den logiske konsekvens være, at der er en ydre grænse

deres egen nationale identitet til et skjold mod andre, sådan som vi har set det med indførelsen af grænsekontrol. Nationalstaterne viser deres grimme ansigt, når de lukker sig om sig selv, i stedet for at stå sammen og få løst problemerne”.

MERKEL TOG ANSVAR

“Diskussionen om grænser er simpelthen så følelsesladet. Mennesker føler sig truet og bliver angste, når der står flygtninge ved landets grænser, og så reagerer de uhensigtsmæssigt ved at vende ryggen til det europæiske projekt. Jeg tror slet ikke, danskerne gør sig klart, i hvor høj grad deres velfærd er koblet op på det europæiske samarbejde.”

“Politikerne har svigtet befolkningerne ved at løbe efter folkestemningen og indføre grænsekontrol i stedet for at være statsmænd, der tager ansvaret og får løst problemerne. Regeringscheferne i de europæiske lande burde have fulgt Angela Merkel. Hun tog ansvar for den situation, der opstod sidste sommer, da der pludselig stod 450.000 flygtninge på Balkan: Hun bød dem velkommen til Tyskland. Hun regnede med, at hun ved at gå forrest, ville få de andre til at følge trop og lave en ligelig fordeling af asylansøgerne. Men det gjorde de ikke, og nu er det for sent, fordi situationen er vokset ud af kontrol”, siger Marlene Wind, der ikke mener, Angela Merkel kunne have handlet anderledes.

“Efter alt det forfærdelige, der skete under Anden Verdenskrig var Tyskland nødt til at handle, som de gjorde. Nazismen var netop bygget op som en social konstruktion. Ved at dæmonisere sorte, jøder, handicappede og homoseksuelle fik tyskerne gjort sig selv til overmennesker. Men tyskerne har vist, at de kunne afkonstruere sig selv igen. De er efter min mening i dag de mest heroiske europæere af alle”, siger hun.

EUROPÆER OG DANSKER

Hendes far er sønderjyde, og hendes farfars brødre blev tvunget i krig på tysk side under Første Verdenskrig. ▶

“Jeg bliver meget bekymret, når folk puster sig op og gør deres egen nationale identitet til et skjold mod andre” siger Marlene Wind.

“Nationalstaterne viser deres grimmeste ansigt, når de lukker sig om sig selv i stedet for at stå sammen og få løst problemerne”, siger Marlene Wind.

► “Når mine børn hører min far fortælle om de rædsler, de var igennem, tier de stille. Min farfars brødre følte sig danske, men levede på den forkerte side af grænsen og blev tvunget i krig for et land og en sag, de ikke troede på. Dengang var der ikke et fredspolprojekt som EU til at sikre, at den slags ikke kunne ske”, siger hun.

Marlene Wind nævner også sin mor, Tove Wind, som et menneske, der har præget hende meget. Hendes mor var højskolelærer gennem 25 år på Testrup Højskole, hvor hun underviste i tysk og dansk litteratur.

“Dette med at forstå, hvordan man lærer andre lande og skikke at kende ved at læse landenes skønlitteratur, har hun bragt ind i vores familie”, siger Marlene Wind, der også er fortrolig med både højskolesangbogen og salmebogen fra sin tid som kirkesanger.

“Selv om jeg er passioneret europæer, er jeg også dansker. Jeg ser ingen som helst modsætning mellem de to ting”, siger hun.

IKKE HALALHIPPIE

Den danske regering har i begyndelsen af maj måned anmodet EU-Kommissionen om lov til at benytte muligheden for at forlænge grænsekontrollen i op til to år, sådan som Schengen-aftalen giver mulighed for det. Det er sket i et brev, der også har fire andre EU-lande, Tyskland, Frankrig, Østrig og Sverige som afsender. I brevet anføres det, at “terroristgrupper sandsynligvis vil drage fordel af mangler i grænsekontrollen” med henvisning til angrebene i Paris 13. november sidste år og angrebet i Bruxelles 22. marts i år.

Marlene Wind tror, at der er stor sandsynlighed for, at grænsekontrollen i Europa bliver gjort permanent, og hun mener heller ikke, der i den nuværende situation er et alternativ, selv om det vil gå ud over europæernes velfærd. Hun slår fast, at hun ikke har ændret holdning, og at sagen om grænsebomme i 2011 på ingen måde kan sammenlignes med situationen i dag.

“I 2011 var der tale om en politisk studehandel og ren symbolpolitik. I dag er der tale om den største krise i Europa efter Anden Verdenskrig, hvor der er udsigt til, at endnu flere flygtninge og migranter vil forsøge at komme til Europa i takt med, at deres egne livsbetingelser forringes på grund af krig, ufred og klimaforandringer, og terrortruslen har vist sig reel.”

“Jeg er ikke halalhippie. Jeg er oven i købet gift med en stadig meget aktiv reserveofficer, der har været udsendt som FN-soldat på fredsbevarende mission på Balkan i 1990erne, så sikkerhedspolitik er også noget, jeg rent privat har haft tæt inde på livet. Jeg er udmærket klar over, at der kan være en fare forbundet med åbne grænser.”

“Årsagen til at Europa ikke ser ud til at kunne bevare de frie indre grænser, som ellers er så enestående og betydningsfulde for os alle, er jo, at Europa ikke har mobiliseret sine ydre grænser, selv om det er forudsat i Schengen-aftalen.”

“Godt nok blev EU’s grænseagentur Frontex gjort operativt i 2005: I dag er det Frontex-medarbejdere, der eskorterer flygt-

ninge fra Grækenland og tilbage til Tyrkiet. Men jeg tror slet ikke, det er tilstrækkeligt”, siger Marlene Wind med henvisning til den aftale, som EU og Tyrkiet har indgået i marts 2016 med det formål at bremse strømmen af migranter fra Tyrkiet til de græske øer. I aftalen indgår blandt andet, at Tyrkiet skal tilbagegive “alle nye irregulære migranter”, som sejler til græske øer efter 20. marts 2016.

BRUG NATO MERE

Marlene Wind er helt på linje med historikeren, Uffe Østergaard, der har sagt, at Europa må beskytte sig bag et jerntæppe, og hun synes ikke, det er et kontroversielt synspunkt, selv om Uffe Østergaard efterfølgende er blevet stærkt kritiseret.

“Da Danmark stemte nej til Maastricht i 1992, var der mange på venstrefløj, der talte om, at Europa ville udvikle sig til Fort Europa, hvilket de anså for et stort problem. De mente, at Europa skulle være en humanistisk stormagt med plads til alle. Det syntes jeg allerede dengang var noget vrøvl.

Hvis man ønsker et europæisk fællesskab med åbne grænser, må den logiske konsekvens være, at der er en ydre grænse.

EU-Kommissionen har igen og igen advaret om, at denne situation kunne opstå, og at de ydre grænser måtte sikres. Men medlemslandene, herunder Danmark, har meldt pas”, siger Marlene Wind.

Tyskland, Grækenland og Tyrkiet har anmodet Nato om at træde til, og Nato er i øjeblikket i aktion i Middelhavet i et samarbejde med Frontex, Grækenland og Tyrkiet for at standse menneskesmuglere og samle flygtninge og migranter op fra bådene. Marlene Wind ser positivt på den udvikling.

“Jeg synes, man skulle bruge Nato endnu mere. Hvis vi kan sikre, at menneskesmuglerne ikke sender mennesker ud på den farefulde færd over Middelhavet, ville meget være vundet. Hvis ►

Min farfars brødre følte sig danske, men levede på den forkerte side af grænsen og blev tvunget i krig for et land og en sag, de ikke troede på

► det bliver en almindelig opfattelse i Nordafrika, at det ikke er en mulighed, så er det heller ikke en forretning for menneskesmuglerne, og så får vi standset den dødsensfarlige trafik”, siger Marlene Wind, der pointerer, at flygtningene skal hjælpes på anden vis.

“FN og EU må sikre, at den tilstrækkelige nødhjælp tilgår flygtningene, og at de sikres værdige forhold på alle måder. Tænk hvis det var os selv, der sad i en teltlejr i Grækenland med vores børn. Vi bliver nødt til at tage ansvaret på os og løfte denne opgave i fællesskab, og EU er som skabt til opgaven”, siger hun.

VED FOLKET ALTID BEDST?

Marlene Wind er ikke videre optimistisk, når det gælder en tilbagevenden til de åbne grænser og Europas fremtid i det hele taget.

“For mig at se er det europæiske projekt på vej ud over kanten. Selv om vi nu formentlig får en toårig periode med grænsekontrol, er jeg i tvivl, om det er tilstrækkeligt til, at tilliden mellem medlemslandene kan genskabes. Vi får med stor sandsynlighed

øget kontrol ved grænserne i stedet for den stikprøvekontrol, der foretages i dag. I USA skal man afgive fingeraftryk og gennem en irisscanning for at komme ind i landet. Jeg tror, vi må vænne os til noget lignende i Europas lufthavne.”

“Drømmescenariet ville være, at EU fik skabt en fælles asylpolitik og fik sikret kontrollen over EU’s ydre grænser. Hvis det skete, kunne jeg godt forestille mig, at vi ad åre kunne vende tilbage til åbne, indre grænser og et Europa, der fungerer. Men det kræver politisk ledelse ud over det sædvanlige, og det kan jeg ikke få øje på i Europa i dag, lige bortset fra Angela Merkel.”

“Hjernen bag det forenede Europa var som bekendt den franske statsmand Jean Monnet, der sagde: “Vi forener ikke lande. Vi forener folk”. Med den udtalelse sagde han også, at han ikke selv var en del af dette folk. Han var en del af den elite, der udtænkte grundlaget for EU. I Grundtvigs fædreland er det ikke populært at tale om elite, for her hos os ved folket altid bedst. Men måske er det ikke altid tilfældet. Efter min mening ikke når det gælder grænsespørgsmålet.” •

HVAD ER SCHENGENSAMARBEJDET?

Schengensamarbejdet er et mellemstatsligt samarbejde, der oprindeligt blev indgået i 1985 mellem Belgien, Holland, Luxembourg, Frankrig og Vesttyskland nær den luxembourgske by Schengen ved den fransk-tyske grænse med underskrivelsen af Schengen-traktaten. Danmark har siden 2001 deltaget fuldt ud i samarbejdet sammen med de øvrige nordiske lande. Udgangspunktet for Schengensamarbejdet er ophævelse af paskontrollen ved de fælles grænser inden for Schengenområdet og en styrkelse af landenes samarbejde om at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet og illegal indvandring.

HVAD ER FRONTEx?

Frontex, Det Europæiske Agentur for Forvaltning af det Operative Samarbejde ved EU-Medlemsstaternes Ydre Grænser, (Det Europæiske Grænseagentur) blev operationelt i 2005. Frontex’ rolle er at forbedre forvaltningen af Unionens ydre grænser og styrke samarbejdet mellem de nationale grænsemyndigheder. Frontex har sit hovedkvarter i Warszawa, Polen.

MARLENE WIND, født 1963, er professor, ph.d., leder af Center for Europæisk Politik ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Hun er professor i offentlig ret ved Oslo Universitet og professor ved iCourts Centre of Excellence ved Juridisk Fakultet, København. Hun rådgiver en række organisationer i EU-spørgsmål og sidder i en række bestyrelser.

KORT SAGT

OM GRÆNSER I EUROPA

“

Om Gud vil, er dette ikke den sidste grænse, vi skal nedbryde

JIHADIST på video udsendt af IS, mens bulldozere fjernede den sandmur, der markerede grænsen mellem Irak og Syrien. Citeret i Politiken 15. maj 2016 i anledning af, at det er 100 år siden, at Frankrig og Storbritannien indgik Sykes-Picot-aftalen om grænsedragninger i Mellemøsten efter Første Verdenskrig og osmannernes fald.

“

Alt, hvad der blokerer Brennerpasset, vil ikke kun få økonomiske, men også alvorlige politiske konsekvenser

JEAN-CLAUDE JUNCKER, formand for EU-Kommissionen, som kommentar til Østrigs planer om at indføre grænsekontrol og bygge grænsehegn ved Brennerpasset, hvor der hver dag passerer 2500 lastbiler og 15.000 personbiler. I Spiegel Online 7. maj 2016

“

Ligeegyldigt om briterne stemmer ja eller nej til at forlade EU den 23. juni, opfordrer vi regeringen til at genoverveje sikkerheden ved Storbritanniens grænser

SYV HØJTSTÅENDE BRITISKE LEDERE inden for politi og terrorbekæmpelse i et læserbrev i The Daily Telegraph 20. april 2016

“ **Grænseløs humor. Medborgerskab set gennem humor og satire**

TITEL PÅ KUNSTUDSTILLING med bladtegnernes bud på ytringsfrihed, integration og national identitet. Storm P. Museet, Frederiksberg. Til den 18. september.

TEMA:
GRÆNSER I EUROPA

Foto: Sebastian Schlüter Jacobsen

Julia Warnke, 24, krydser grænsen ved Krusaa hver dag for at komme fra sit hjem i Flensborg til Kolding, hvor hun studerer på IBA Erhvervsakademi Kolding. Hun synes ikke, grænsekontrollen udgør det store problem.

JEG FØLER MIG HJEMME PÅ BEGGE SIDER AF GRÆNSEN

24-årige Julia Warnke er en af de 8000 pendlere, der hver dag skal gennem grænsekontrollen ved den dansk-tysk grænse

Af Sebastian Schlüter Jacobsen

Klokken er 6.50 fredag morgen, og Julia Warnke, 24 år, sætter nøglen i tændingen på sin bil. Julia tilhører det danske mindretal i Sydslesvig og har valgt at tage sin uddannelse som web developer på IBA, Erhvervsakademi Kolding. Det betyder, at hun hver dag kører de 90 kilometer fra sit hjem i Flensborg til Kolding.

Julia er en af de 8000 pendlere, der hver dag krydser den dansk-tyske grænse. *Grænsen* har fået lov at tage turen med til Kolding, for at høre Julia fortælle om, hvordan hun oplever grænsekontrollen ved den dansk-tyske grænse, der siden 4. januar er blevet forlænget flere gange.

TYSK PAS

Der er tæt trafik på turen gennem byen ad Schleswiger Strasse, og den tætte trafik fortsætter ude på landevejen. Julia fortsætter roligt sin kørsel nordpå og efter 10 kilometer nærmer vi os grænseovergangen ved Krusaa. Hende tyske pas ligger klar i handskerummet, men hun tvivler på, at hun får brug for det. Gradvist sænker hun farten, mens tre politibetjente gransker nummerpladen og bilens passagerer.

“De er altid så smilende, selvom de står der og fryser og keder sig”, siger Julia medlidende, mens hun venligt

holder øjenkontakt med den ene politibetjent.

Julia har endnu ikke prøvet at blive standset i grænsekontrollen, hvilket hun selv tilskriver “DK” initialerne på hendes nummerplade. SSW-klistermærket på hendes sorte Seat Ibiza er også med til at signalere, at hun er ok, vurderer hun.

Julia husker stadig, hvordan hun en efterårsdag i 2015 kom kørende på den danske side af grænsen på vej mod Flensborg. Motorvejen var afspærret, og gennem afspærringen kunne hun se hundredvis af flygtninge på vej mod nord.

Flygtningekrisen i det sydlige Europa, som hun tidligere kun havde hørt om i medierne, kom pludselig meget tæt på den efterårsdag.

“Da jeg kom hjem, så jeg det på tv og blev fyldt med en stor sympati for de mennesker, der gik der på motorvejen”.

NØDVENDIG GRÆNSEKONTROL

Julia har forståelse for, at den danske regering har indført grænsekontrol. Hun mener, det kan være nødvendigt med grænsekontrol, når der kommer så mange flygtninge og migranter til Europa. Men for hende har grænsekontrollen også

sat gang i nogle tanker om hendes egen identitet.

“Jeg er opvokset i et grænseland, hvor grænsen ikke symboliserer en skillelinje, men mere har været en måde at opdele to lande på. Dansk og tysk kultur har altid været forskellig, men jeg føler mig hjemme på begge sider af grænsen, og det har ikke ændret sig, efter at der er indført grænsekontrol”, siger hun.

VIRKER DET?

Klokken er 8.30, og Julia parkerer bilen ved IBA Erhvervsakademi Kolding. Nu skal hun sidde på skolebænken til hende på eftermiddagen, hvor hun vil køre den samme vej hen over grænsen og tilbage til Flensborg igen.

Julia har ikke et bud på, hvor længe grænsekontrollen vil fortsætte, eller om den overhovedet virker efter hensigten ved at reducere risikoen for terror og flere asylansøgere i Danmark. Men hun vil fortsætte med at smile til politibetjentene ved grænsen, så længe de bliver ved med at stå der. ●

**TEMA:
GRÆNSER I EUROPA**
GRÆNSEFORSKER:

EUROPA ER GÅET FRA INKLUSION TIL EKSKLUSION

At sætte grænsebomme op ændrer sjældent noget. Den store udfordring er at ændre de mentale grænser, siger en af Danmarks førende grænseforskere, Dorte Jagetic Andersen

Af Malene Fenger-Grøndahl

Dorte Jagetic Andersen bor i Flensburg og har de sidste otte år krydset den dansk-ty-ske grænse adskillige gange om ugen for at komme på arbejde på Center for Grænse- seregionsforskning i Sønderborg. Først med genindførelse af grænsekontrollen har hun oplevet tendenser til kødan- nelse om morgenen. Hun har også hørt virksomheder, der lever af godstransport hen over grænsen, brokke sig over, at de muligheder, de opnåede med de åbne grænser i EU, er ved at forsvinde. Tilsva- rende beklagelser har lydt fra danskere bosat i den svenske del af Øresundsregio- nen. Nogle overvejer ligefrem at flytte fra Sverige, fordi deres liv som pendlere er blevet for besværligt.

“Dette er eksempler på, at fysiske grænser er med til at ændre menneskers liv og praksis. Men politikernes ændringer af de fysiske grænser eller reglerne for grænse- kontrol, betyder ikke nødvendigvis, at men- nesker ændrer adfærd”, siger Dorte Jagetic Andersen, ph.d. i antropologi og grænse- forsker med speciale i det tidligere Jugosla- vien. Hendes slaviske mellemnavn skyldes, at hun er gift med en mand fra Kroatien.

FRA SAMARBEJDE TIL EKSKLUSION

Dorte Jagetic Andersen følger debatten om migration, fri bevægelighed, terrorbe-

kæmpelse og forebyggelse af grænseover- skridende kriminalitet og kan konstatere et markant skifte.

“For få år siden var tendensen i EU, at man talte om åbenhed, partnerskaber, udvikling og samarbejde. Grænsebegrebet havde fokus på inklusion. Nu handler diskursen i stedet om, at det er nødven- digt at bruge grænser til at ekskludere”, siger hun.

Dorte Jagetic Andersen hæfter sig især ved, at nogle politikere omtaler græn- ser som noget, der enten er åbne eller lukkede. Men sådan er det ikke i hendes optik.

“Forskningen viser, at de, som bor i grænseområder, oplever grænser på forskellig vis. For eksempel er den dansk- tyske grænse i praksis åben for mig, når jeg skal til og fra arbejde. Jeg ser lidt flere betjente end før, men ellers mærker jeg ikke meget til grænsekontrollen.”

Hun nævner, at selv en fysisk grænse som Berlinmuren i praksis blev krydset både af mennesker, følelser og identiteter.

“Selvfølgelig har politiske beslutninger og fysiske grænseforanstaltninger kon- sekvenser. For eksempel er det muligt, at en del migranter søger uden om grænser, som de hører, er blevet lukket. Men det er formodentlig mest på grund af den

symbolske politiske tale om det, ikke på grund af grænsepostens reelle eksistens”, siger hun.

JUGOSLAVISKE SHOPPERE

Fra sin forskning nævner hun halvøen Istrien, som er delt mellem Italien, Kroa- tien og Slovenien.

“Grænserne har skiftet forløb og na- tur gennem historien. Da Jugoslavien eksisterede, var det grænsen mellem Slovenien og Italien, det var vanskeligst at passere. Men ville den lokale borger fra Jugoslavien til Italien for at shoppe, var det muligt. Grænsepolitiet havde en opfattelse af, hvem det var i orden at lade passere, og hvem man skulle holde øje med”, fortæller hun.

Senere, da Slovenien blev medlem af EU, var det grænsen mellem Slovenien og Kroatien, som blev svær at krydse, og også her opstod snart en pragmatisk praksis blandt grænsevagterne i forhold til lokale pendlere.

“I regioner, hvor grænsen altid er present, finder folk måder at omgå den. Det er naivt at tro, at man med en fysisk grænse for alvor kan lukke nogen ude”, siger Dorte Jagetic Andersen, der mener, at grænsekontrol internt i EU er en urea- listisk løsning på EU’s udfordringer, som især har med de ydre grænser at gøre.

“Grænserne internt i EU kan kontrol- leres andre steder end ved grænsen, fx i form af politisamarbejde. EU’s eksterne grænser derimod er et andet spørgsmål, hvor det synes mere og mere nødvendigt

Foto: Sebastian Schlüter Jacobsen

Grænsekontrol, som her ved Krusaa, er en urealistisk løsning på EU's udfordringer, som især har med de ydre grænser at gøre, mener grænseforsker Dorte Jagetic Andersen.

at tage diskussionen, om man vil fastlægge EU's grænser en gang for alle i stedet for løbende at flytte dem, hvilket sker, når der optages nye lande i EU", siger hun.

SVÆRE MENTALE GRÆNSER

Dorte Jagetic Andersen tilføjer, at spørgsmålet om, hvordan man nedbryder grænser, er lige så komplekst, som hvordan man etablerer dem. Som eksempel nævner hun, at det har taget lang tid at skabe øget samarbejde hen over den dansk-tyske grænse inden for erhvervsliv og forskning. Institutioner og virksomheder på hver side af grænsen fungerer forskelligt både juridisk, organisatorisk og kulturelt.

"Grænseforskningen viser, at mentalitetsgrænser tager lang tid at fjerne. Derfor fungerer grænser ofte i praksis, selv om de fysisk og formelt er fjernet. Desuden ser det ud til, at nationalstaten som mental grænse meget hurtigt vender tilbage, når der opstår nye udfordringer. Det ser vi i dag over hele Europa", siger hun. ●

CENTER FOR GRÆNSEREGIONS Forskning

Center for Grænseregionsforskning (Center for Border Region Studies) ved Institut for Statskundskab på Syddansk Universitet blev oprettet i 2016 med professor Steen Bo Frandsen som leder. Centret, der er beliggende på Alsion i Sønderborg, har 12 forskere tilknyttet, og har som formål at behandle grænse-regionale problemstillinger i forskning, undervisning og formidling. Forskerne har baggrund i antropologi, historie, jura, geografi, sociologi og politisk videnskab.

Forskningen ligger i forlængelse af forskningen på Institut for Grænseregionsforskning i Aabenraa, der blev oprettet i 2004 og nedlagt som selvstændig institution i Sønderborg i 2015.

Tidligere havde forskningen især fokus på den dansk-tyske grænse-region. I dag tager forskningen udgangspunkt i sammenlignende studier af grænse-regioner i Europa. Center for Grænseregionsforskning er dog fortsat forpligtet til at udføre forskning om det tyske mindretal i Sønderjylland, og centeret samarbejder med en række kulturinstitutioner og virksomheder i regionen. Det populærvidenskabelige tidsskrift Pluk, der præsenterer resultater fra forskningen i Sønderjylland, udgives af Center for Grænseregionsforskning, der også står for undervisning i European Studies.

Læs mere om Center for Grænseregionsforskning:
www.sdu.dk/om_sdu/institutter_centre/c_borderregionstudies

**TEMA:
GRÆNSER I EUROPA**

“Hvor meningsløse, sagde vi til os selv, er ikke disse Grænser, naar en hvilken som helst Flyvemaskine let som i leg kan svinge sig hen over dem”, skrev Stefan Zweig begejstret i 1909, da Louis Blériot krydsede Den Engelske Kanal i et selvbygget fly. 100 år efter, i 2009, fløj den svenske pilot Mikael Carlson (foto) den samme rute i en kopi af flyet fra dengang.

PAS OG GRÆNSER GENNEM TIDEN

Under Første Verdenskrig blev der indført paspligt, når europæerne skulle krydse landegrænser

Af Anna-Lise Bjerager

Pas, identitetspapirer og grænser har været tæt forbundne størrelser gennem århundreder. Ordet *pas* kommer af det latinske *passare*, der betyder passere igennem. På engelsk og fransk kan man høre på ordet *passport/passeport*, at det oprindeligt har drejet sig om at passere igennem byporten.

De første pas var forsynet med segl, stempel og underskrift og blev som regel udfærdiget uden pasindehaverens navn og kunne således overdrages til andre. Sidenhen er passet blevet et identifikationsbevis, der legitimerer, at pasindehaveren kan rejse over landegrænser.

Pas i moderne forstand blev først indført, da Første Verdenskrig brød ud i 1914, og midlertidig paskontrol ved landegrænserne i Europa blev en rea-

litet. Efter krigen blev paspligten gjort permanent.

EN GRÆNSELØS TID

Imidlertid var der i tiden op til Første Verdenskrig en kort årrække, hvor de fleste mennesker i Europa kunne rejse frit uden at vise dokumenter. Det sagde Uffe Østergaard i et foredrag om grænser, pas og identitet i Europa på Københavns Universitet i marts måned. Her refererede han den østrigske forfatter Stefan Zweig, der i klassikeren *Verden af i går*. *En europæers erindringer* skriver begejstret om dengang for længe siden i 1909, da den franske pilot Louis Blériot krydsede Den Engelske Kanal i et selvbygget fly og dermed symbolsk indvarslede en ny grænseløs tid:

“Hvor meningsløse, sagde vi til os selv, er ikke disse Grænser, naar en hvilken som helst Flyvemaskine let som i leg kan svinge sig hen over dem: hvor provinssielle og kunstige er ikke disse Toldskranke og Grænsevagter, hvor modsiger de ikke det dybeste i Tiden, der saa tydeligt stræber efter Tilknytning og Verdensbroderskab!”

I 1985 blev et nyt forsøg gjort på at indføre en grænseløs tid i Europa: Schengensamarbejdet indvarslede arbejdskraftens frie bevægelighed og åbne grænser. Schengen-samarbejdet er nu truet af grænsekontrol, der har til formål at begrænse flygtningestrømme, terrorisme og arbejdssøgende fra andre EU-lande. Tiden vil vise, om også denne grænseløse periode i Europa snart er endegyldigt forbi. ●

Foto: Scanpix

H.C. Andersen, 1805-1875, var på flere rejser end de fleste andre kulturpersonligheder i sin tid. Men han brød sig ikke om at krydse grænser og vise pas.

H.C. ANDERSEN LED AF PASANGST

Af Anna-Lise Bjerager

At rejse er at leve, skrev den danske eventyrdigter, H.C. Andersen, der har skrevet dagbøger og rejseskildringer om sine mange rejser i Europa i 1800-tallet.

Men det var ikke alt, der var forbundet med rejserne, som eventyrdigteren brød sig om. Han led af pasangst og frygtede, at han ville miste passet, når han skulle krydse grænserne.

H.C. Andersen skrev eksempelvis i sin dagbog den 23. juli 1846 i Lyon, Frankrig.

“Ak min Gud hvilken Angst for mit Pas, om jeg ikke kommer over Grændsen! Hvad hjælper det Politiet her siger det er i Orden, det sagde de ogsaa i Marseille! – Jeg er nerveus, kjed af Livet, lidende og to lange Dage og halv Tredje Time endnu før jeg kommer afsted!” (III 158).

Meget bedre blev det ikke, når passet skulle kontrolleres, og H.C. Andersen derfor måtte aflevere det. Han blev ængstelig, fordi han ikke længere havde fysisk kontrol med passet, som det fremgår af et dagbogsnotat fra 6. juni 1858 fra Italien.

“I den mørke nat kom vi strax foran Trient (Trento, red.) gennem en vild, steil Klippevej, bestandigt ned ad, Etschdalen med Trient laae under os i Maneskin; Klokken 12 kom vi til Byens Port, hvor vi matte overgive til en Soldat vore Pas, uden at faae noget Slags Beviis for dem; jeg var meget ilde derved.”

Af og til kunne H.C. Andersen også blive glædeligt overrasket, fordi han ikke skulle vise pas ved grænsen. 5. maj 1868 skriver han i sin dagbog om, hvordan han har krydset grænsen fra Spanien til Portugal.

“Der blev ved Grænsen ikke spurgt om Pas, kun om mit Navn. Det var som at komme fra Middelalderen ind i Nutiden ved at komme fra Spanien ind i Portugal”.

Kilde: Bo Elbrønd-Bek: At krydse grænser. Om H.C. Andersens pasangst. Tidsskriftet Plys, 27, 2011

TEMA:
GRÆNSER I EUROPA

GRÆNSER FINDES OGSÅ I SPROGET

Tab af ord som smålig, sagesløs og mondæn er grænseoverskridende for mange, især ældre, skriver Jørn Lund, der er forfatter til en ny bog *Hvor går Gransen?*

Af Jørn Lund

Hvor går gransen? Skal vi for eksempel skrive *granse*, *grask* og *kraft* i stedet for *grænse*, *græsk* og *kræft*? Det er der nogle, der mener, for på den måde nærmer skriftsproget sig talesproget hos mange unge, faktisk et flertal af de nulevende. Men der er også modargumenter.

Grænsespørgsmål er der overalt i sprogets verden. Der er tabugrænser, som hver generation afprøver, og som ofte flytter sig. Må man fx bruge ordet *dværg*? Må man tale om *sigøjnere*? Det skifter lidt – og måske kan det blive stuerent igen at spise *negerkys*.

Overskrider de unge grænsen for acceptabel udtale, når de udtaler *færge*, *konservativ*, *serve* og *dværg* “fao” “konsativ” “sao” og “dvaw”? Overskrider Mads Mikkelsen grænsen for, hvad en skuespiller kan tillade sig med hensyn til distinkthed?

Dialektgrænserne er blevet mere utydelige, men så sent som i 1930'erne blev der gjort et forsøg på at udgive en avis på sjællandsk. Kan man tage det alvorligt?

Hvor ligger klichegrænsen? Den ligger i hvert fald ikke fast. Nogle elsker at tale om *kreativitet*, og *innovation* og italesætter med glæde relevante *diskurser i forhold til mindfulness og coaching*, andre får hurtigt nok.

Vil man overskride danskernes tolerancetærskel, hvis man ved siden af det traditionelle komma udvikler et valgfrit kommasystem, som ikke bygger på grammatisk analyse, eller skal man slet ikke have valgfrihed?

SAGESLØS OG SMÅLIG

Generationernes ordforråd bliver mere og mere forskelligt; der er en hurtig, umærkelig transport af ord ud af det danske sprog. Tilvæksterne bemærker vi med det samme, men tabet af ord som sagesløs, smålig og mondæn er grænseoverskridende for mange, især ældre. Skal vi leve med, at store dele af litteraturen før 1950 fravælges, fordi der er så mange ord, de unge ikke kender? At den litterære kulturarv ikke kan videreformidles; og le højt ad enhver form for kanon – eller er det der, grænsen går?

Skal vi acceptere, at vi under offentlig transport udsættes for en sand radbrækning af danske gadenavne og andre stednavne i højtalerannonceringen. Mit svar er nej.

Grænser kan selvfølgelig også være traditionelle landegrænser. Færøsk, islandsk, svensk og norsk er ligesom dansk nordiske sprog. Er det så svært at forstå dem? De skandinaviske sprog

Skuespillerne i danske film er blevet kritiseret for at tale, så man vanskeligt kan forstå, hvad de siger. Overskrider Mads Mikkelsen eksempelvis grænsen for, hvad en skuespiller kan tillade sig med hensyn til distinkt udtale, spørger Jørn Lund.

dansk, norsk og svensk har hidtil kunnet anvendes i nordisk kommunikation. Det er svært for danskere at tale norsk og svensk, og det skal man afholde sig fra, men man kommer let til en fin forståelse af nabosprogene, hvis man vil. De psykologiske barrierer er ofte stærkere end de sproglige. Efter et par ugers ophold i et nabosprogsland er der ingen forståelsesproblemer.

RINGE TYSKKUNDSKABER

Tysk er et andet nabosprog – i geografisk forstand, og kampen mellem dansk og tysk er omsider afløst af fredelig sameksistens. Men kendskabet herhjemme til tysk er mindre end for en generation og to siden, og det er ikke længere obligatorisk fremmedsprog nummer to i folkeskolen, selv om et sagkyndigt regeringsudvalg har anbefalet det.

Sidste år kunne medierne herhjemme ellers oplyse, at dansk har fået styrket sin officielle position i Sydslesvig; det danske mindretal skal have ret til at lære dansk og til at henvende sig til myndighederne på dansk, både mundtligt og skriftligt. Tysk har da også længe været et af de officielle sprog i Danmark – af hensyn til det tysktalende sproglige mindretal nord for grænsen.

Men fronterne var skarpere og sprogene flere i mellemkrigs-tiden. Det er et hovedtema i litteratur- og kulturforskeren, dr. phil. Hans Boll-Johansens bog *Danskerpak og tyskerpak*, som udkom for et år siden. Den går helt frem til vore dages sprogsituation i regionen og kan virkelig anbefales.

Engelsk bruges derimod umådeholdent inden for så at sige alle områder, undtagen måske Folkekirken. Jammerbugt Kommune markedsfører sig eksempelvis som *The Bay*, selv om de fleste ikke-nordiske turister deroppe kommer fra Tyskland. Og enhver lille flække har i sommerhalvåret aftenåbent under overskrifter som *Brovst by night*.

Det danske sprog er et åbent sprog, som vanskeligt lader sig regulere. Skal man begræde det eller glæde sig over den sproglige mangfoldighed? Spændingen mellem norm og variation er ikke blevet mindre under de senere års hurtige udvikling af det danske sprog, et sprog i galop. ●

Jørn Lund: Hvor går grænsen? 55 statusopdateringer om det danske sprogs umådelige rummelighed, Gads Forlag, 232 sider, 199,95 kr.

JØRN LUND, professor i dansk sprog og formand for Dansk Sprognævn, skriver om sprog og kultur i Grænsen. Jørn Lund er medlem af Sprogforeningen, der har som formål at gavne dansk sprog og kultur i Sønderjylland.

MINDRETAL SKAL VÆRE EN DEL AF MEDIEBILLEDET

Dialekt, hjemstavnsfølelse og tillid er begreber, som DR Syds nye chef Kirsten Elley, der selv stammer fra Kværs ved Gråsten, forbinder med Sønderjylland

Af Malene Fenger-Grøndahl

Det er en kvinde, der kender både sønderjyderne og tonefaldet, der 1. juli bliver ny leder af DR Syd i Aabenraa. 53-årige Kirsten Elley er nemlig opvokset i landsbyen Kværs tæt på Gråsten med en tysktalende far og en dansksindet mor. Grænselandets ømme tæer og stolte eksempler på sameksistens er en del af hendes familiehistorie og noget af det, hun gerne vil sætte fokus på i sit nye job.

“Når mine klassekammerater og jeg legede fine damer, slog vi fra sønderjysk over i rigsdansk. Derhjemme talte jeg sønderjysk med min mor og tysk med min far, og mine forældre talte sønderjysk indbyrdes. I skolen lærte vi til gengæld, at rigsdansk var bedre og finere end sønderjysk”, siger Kirsten Elley.

Hun er uddannet journalist og har siden 1989 arbejdet på Jyllands-Posten, hvor hun bl.a. har været erhvervsreporter og souschef på søndagsredaktionen, inden hun fik sin nuværende position som magasinchef og navneredaktør.

Som ny leder af DR Syd i Aabenraa bliver hun ansvarlig for at producere P4 Syd og P4 Esbjerg samt indhold til bl.a. TV-Avisen, DR2, Radioavisen og DRs sociale medier. Formodentlig kommer det til at betyde, at hun flytter til Sønderjylland inden for et års tid.

STOUT, STOLT OG SOLID

“Jeg havde ikke aktuelle planer om at flytte tilbage. Men der har altid ligget en stærk kærlighed i mig til min hjemstavn. Jeg har en barndomsveninde, som jeg har kendt, siden vi begyndte i 1. klasse i 1969, og hun er ligesom jeg flyttet til Aarhus-området, men har slet ikke samme tilknytning til vores opvækstområde. For mig står Sønderjylland og hele grænseregionen som noget trygt og kendt. Jeg sætter pris på den sønderjyske mentalitet, hvor man er lidt stout, men også stolt. Den kulturelle mangfoldighed, som kun en grænseegn byder på, er fantastisk interessant, og så er der en

vis soliditet i sønderjyder”, siger Kirsten Elley.

Soliditeten betyder, at hun med en enkelt undtagelse aldrig har søgt job uden for Jyllands-Posten før.

“Men da jeg blev gjort opmærksom på den ledige stilling, var det, som om den stod og ventede på mig. Jeg er meget tændt og glad ved tanken om at vende tilbage og gøre mit til, at Syd- og Sønderjylland får den nuancerede plads og vægt i mediebilledet, som jeg mener, regionen er berettiget til – og her tæller jeg mindretallene med på begge sider af grænsen”, siger Kirsten Elley.

FRA KVÆRS TIL HONG KONG

Grænsen har sat hende stævne i Aarhus Vest, hvor hun bor på vejen Due Odde. De nærliggende veje har også bornholmske navne som Rytterknægten, Hammershusvej og Almindingen. Her har Kirsten Elley boet siden 2002, og her føler hun og familien sig hjemme i deres gulmalede

Kirsten Elley mener, at hendes opvækst med en far, der tilhørte det tyske mindretal, og en dansksindet mor giver hende gode forudsætninger for at sikre, at mindretalsproblematikken og grænsespørgsmålet bliver dækket nuanceret af DR Syd.

Foto: Helle Arensbak

hus. Manden Jesper Henning Pedersen, der også er journalist og arbejder med folkekirkelig tv-produktion, stammer fra Herlufsholm, og parrets to døtre, 16-årige Linn og 13-årige Bitten, er adopteret fra Kina. Desuden har Kirsten Elley rejst meget; de første tre år efter sin studentereksamen fra Aabenraa Statsskole rejste hun i flere verdensdele og arbejdede bl.a. som bartender i Hong Kong, vindrueplukker i Australien og importør af mexicanske hængekøjer til Canada. Kirsten Elley kalder sig et kosmopolitisk menneske med stærke rødder.

GRAVSTEDET ER KLAR

Røddernes styrke har givet sig udslag i, at hun allerede for en del år siden har fået reserveret en plads til sig selv på det familiegravsted i Kværns, som blev etableret af hendes fars slægt i 1800-tallet, og hvor begge hendes forældre ligger begravet. Kirsten Elleys mor døde allerede i 1986, men hendes far levede frem til 2007 og

nåede at lære sine børnebørn at kende og lære dem lidt tysk. Han og Kirsten Elley nåede at få et tæt forhold, efter at de underliggende dilemmaer om sprog og identitet, der prægede barndomshjemmet, havde skabt afstand mellem dem i den tidlige del af datterens voksenliv.

“Mine forældre mødte hinanden ret sent, blev stormende forelskede, blev gift og fik mig året efter i 1962. Jeg var deres øjsten, og de havde et kærligt og varmt ægteskab, men selv om ingen af dem var politiske i deres forhold til det nationale spørgsmål, er min personlige mindretals-historie ikke lykkelig. Som eneste barn blev jeg stridens æble”, fortæller Kirsten Elley.

TYSK OG DANSK

Hendes far, der var født i 1927 i en tysk familie, og hendes langt mere dansksindede mor, der var født to år tidligere, ønskede begge at præge datteren, så da Kirsten Elley skulle i børnehaven og siden

i skole, var forældrene meget uenige, om det skulle være en dansk- eller tysksproget. I første omgang løb Kirsten Elleys far med sejren, så datteren kom i tysk børnehaven. Men moderen vandt, da det kom til skolestart.

“Hun rejste hjemmefra med mig i et par dage for at understrege alvoren i det spørgsmål. For mig var det kortsigtet en lykkelig udgang, for jeg ville helst gå i skole i landsbyen med de børn, jeg kendte, i stedet for at køre med bus til den tyske skole nogle kilometer væk”, siger hun.

FAR I FÅRHUSLEJREN

Kirsten Elleys far var en af dem fra det tyske mindretal i Nordslesvig, som efter krigen blev interneret i Fårhuslejr, den nuværende Frøslevlejr. “Det var min fars naboknægt, som var modstandsmand, der anholdt ham. Min far var netop fyldt 18,” fortæller Kirsten Elley.

Da faren blev løsladt, fik han som ►

► ung slagtersvend arbejde på slagteriet i Aabenraa. Ansættelsen af en tysksindet slagter fik de øvrige ansatte til at nedlægge arbejdet i protest.

“Min far lod sig ikke slå ud. Han banede sig vej gennem strejkevagterne og gik på arbejde. Siden overtog han sin fars slagterforretninger, og han fastholdt, at så længe hans kød havde høj kvalitet, valgte kunderne ham ikke fra, også selv om han var tysksindet,” siger hun.

Hun tilføjer, at farens stejlhed også havde negative konsekvenser.

“Han ville ikke have noget med min skolegang at gøre, og han ville heller ikke have, at jeg blev spejder og gik kun tøvende med til, at jeg gik til dans i forsamlingshuset, for det opfattede han som meget dansk. Som teenager gjorde jeg oprør og ville for eksempel ikke tale tysk til ham, når jeg havde veninder med hjem.”

Hun erindrer også, at gymnasiekammeraterne af og til spurgte til, om de flagede med tyske eller danske flag derhjemme, hvorfor hendes far talte tysk osv.

“Mine forældre flagede slet ikke, for spørgsmålet var for følsomt. Vi havde ingen Dannebrog hjemme, og da slet ikke på juletræet.”

RUSTENT TYSK

Kirsten Elley har stadig nogle cigaretrør og figurer liggende, som hendes far har skåret i ben-rester under sit ophold i Fårhuslejren. Dem har hun vist sine døtre, og hun har fortalt dem om mindretalsproblematikken i Sønderjylland på både den ene og anden side. Hun har også talt imod den almindelige idé blandt unge om, at tysk er et kedeligt og hårdt sprog, som det ikke er umagen værd at lære.

“Mit tysk er lidt rustent, men jeg elsker at tale det, når vi er i Tyskland for at be-

Foto: Helle Arensbak

Kirsten Elley tiltræder sin nye stilling som chef på DR Syd i Aabenraa den 1. juni 2016.

søge familie og venner, og jeg tager altid et par tykke, tysksprogede romaner med hjem,” siger Kirsten Elley, der kan glæde sig over, at tysk er blevet et af hendes ældste datters yndlingsfag.

GRÆNSER FLYTTER

Hun mener, at hendes opvækst giver hende gode forudsætninger for at sikre,

at mindretalsproblematikken og grænse-spørgsmålet bliver dækket nuanceret af DR Syd.

“Spørgsmålet om de fysiske grænser over for de kulturelle og identitetsmæssige er meget vigtigt. Grænser flytter, men det gør folks tilknytning ikke. Nogen kunne måske tænke, at min far bare kunne være flyttet til Tyskland, ligesom nogle vil sige, at det danske mindretal i Sydslesvig bare kan flytte til Danmark. Eller at indvandrerne i Gjellerup kan flytte til Mellemøsten, hvis de fortsat ønsker at tale arabisk. Men så enkelt er det jo slet ikke”, siger Kirsten Elley.

Hun opfatter den fredelige sameksistens i den dansk-tyske grænseregion som en idealhistorie, der kan hentes frem til inspiration i en tid, hvor grænserne atter skyder op.

“Mindretallene kender nødvendigheden af at være fleksible og åbne. Tillid mellem folk er her et centralt begreb, og det begreb er udfordret i disse år”, siger hun.

DIALEKT I RADIOEN

Hun tilføjer, at en sprogforsker, hun interviewede for nylig, vurderede, at danske dialekter – bortset fra sønderjysk – vil være uddøde om 30 år.

“Jeg drømmer om, at dialekterne eller en regional sprogtoner kan komme til at fylde mere i radio og tv. Dialekter er en kulturel rigdom, som vi skal være stolte af og dyrke i stedet for, at vi alle stræber efter at tale samme form for lav-københavnsk. En regional bevidsthed hænger tæt sammen med det talte sprog, og det kunne være skønt, om netop medier som radio og tv kunne afspejle det”, siger Kirsten Elley. ●

Foto: Oliver Hardt, Getty Images

Det er de færreste danskere, der ved, at markante danske håndboldlandsholdsspillere som Anders Eggert, Lasse Svan og Thomas Mogensen (foto) også er stjerner i tysk håndbold. De spiller for Flensburg-Handewitt, der sidste år vandt den tyske pokalfinale i håndbold. Interview med kendte håndboldspillerne fra Flensburg-Handewitt er et eksempel på indslag, som den nye tv-redaktion på Flensburg Avis vil kunne lave, forudser chefredaktør Jørgen Møllekær.

FLENSBORG AVIS SKAL LAVE TV TIL DANSKERNE

De næste tre år skal Flensburg Avis levere public service-tv til danskerne om alt fra håndbold til erhvervsliv i Nordtyskland. Formål: At synliggøre det danske mindretal i Danmark og bakke op om den danske regerings Tysklandsstrategi

Af Malene Fenger-Grøndahl

Interview med danske stjernespillere i 'danskerklubben' SG Flensburg Handewitt lige efter en afgørende kamp i den tyske Bundesliga. Et indslag med en dansktalende geolog, der forklarer, hvorfor sydspidsen af øen Sild er ved at brække af, og hvad det betyder for feriegæsterne. Eller et interview med nordtyske topolitikere, der udtaler sig om den fortsatte danske grænsekontrol.

Det er eksempler på tv-nyheder, som chefredaktør Jørgen Møllekær fra Flensburg Avis forestiller sig, at avisens nye tv-redaktion kan levere fremover. Avisen har nemlig fået 6,9 millioner kroner fra Folketingets Sydslesvigudvalg til at købe tv-udstyr og ansætte to-tre nye medarbejdere til at lave tv-indslag fra Flensburg-Hamburg-området de næste tre år.

Den officielle startdato er endnu ikke fastlagt, men det er allerede nu besluttet, at tv-redaktionen får til huse på avisens redaktion i Flensburg, og at alle tv-indslag vil kunne ses på www.fla.de.

Tv-satsningen er et af fire projekter, som Sydslesvigudvalget har valgt at støtte økonomisk i år. Formålet er at synliggøre det

danske mindretal i Sydslesvig og dermed også bakke op om den danske regerings nye Tysklandsstrategi, der er lanceret for at knytte tættere bånd mellem Danmark og den store nabo mod syd.

Ifølge Jørgen Møllekær er det en oplagt udvikling, at Tysklands eneste dansksprogede dagblad nu skal levere public service-indslag til både landsdækkende og regionale danske tv-kanaler og til websites for aviser som Jyllands-Posten, Ekstra Bladet og Politiken.

“Det er et brobygningsprojekt, hvor vi vil bruge traditionelle journalistiske kriterier for at udvælge og lave indslag fra Nordtyskland, som er relevante og interessante for alle danskere, uanset om de bor i Frederikshavn eller Frederiksværk. Vi vil ikke lave reklamefremstød eller kommunikationskampagne for det danske mindretal eller sende særlige mindretalshistorier. Jeg er journalist med stort J, og jeg tror på journalistikken som en måde at oplyse folk på og gøre dem klogere på verden”, siger Jørgen Møllekær.

Den nye tv-redaktion på avisen vil udvælge og producere ▶

► Indslag om emner, der har en aktualitet og derefter levere indslagene gratis til danske tv-kanaler. Det kan også komme på tale at producere indslag på bestilling og tage sig betalt for opgaven, forklarer Jørgen Møllekær. Formålet er under alle omstændigheder det samme: At skabe større bevidsthed om det danske mindretal i Sydslesvig og større viden om det tyske samfund generelt.

“Vores indslag får et logo fra Flensborg Avis i det ene hjørne, hvilket vil minde seerne om, at der er et dansktalende mindretal i Nordtyskland. Samtidig vil vores indslag vise det, når vi fx interviewer en dansktalende geolog om forholdene på Sild”, siger Jørgen Møllekær.

Hans vision er, at avisen skal levere indslag om både sport, kultur, politik og økonomi, fx om danske virksomheder, der har succes i Tyskland.

“Danskernes viden om tyske forhold er helt klart mindre end for 70-80 år siden. Danske medier præsenterer stort set alle detaljer i den amerikanske primærvalgkamp, mens tyske politiske forhold fylder meget lidt. Det kan vi være med til at ændre. Samtidig tror jeg på, at vi med vores tv-satsning kan skabe øget bevidsthed om det danske mindretal”, siger Jørgen Møllekær. ●

Annonce

Fuld fokus på grænselandet - hver dag på to sprog!

Med Flensborg Avis får du dagligt det fulde udbytte af grænselandet.

Desuden sammenfatter og analyserer vi for dig de overordnede begivenheder i Danmark og Tyskland.

På de bærende artikler er der resumeer på det modsatte sprog. Så du ikke går glip af noget!

www fla de

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

ANMELDELSE

SPROGKILDERNE SPRANG, OG DIGTNINGEN FLAMMEDE

“Alle de skjalde” er gennemsolidt og velkomment værk om sønderjysk litteraturhistorie, men med for megen plads til forfattere, der i dag med rette er glemte

Af Anders Raahauge

Det er en fortræffelig ide, den myreflittige H.E. Sørensen har fået: at skrive en sønderjysk litteraturhistorie. Og det er blevet gjort til gavn med et digert værk på over 650 sider.

Alle de skjalde er titlen, og Sørensen starter helt tilbage i mulden, hvor landsdelens første fund af oldtidens runeskrifter blev gjort, for så til slut at nå op til de nulevende skribenter.

Han medtager både forfattere, som stammer fra Sønderjylland – også hvis hjemegnen ikke spiller nogen rolle i deres værk – og de forfattere udefra, der har kastet deres blik mod syd og skrevet om sønderjyske emner.

Projektet giver fin mening, ikke mindst fordi sproget i denne landsdel jo har spillet en afgørende historisk rolle. Tungemål fik central betydning i den folkelige kamp om sjælene, som så længe bølgede frem og tilbage over Slesvig. Bekendelsen til det danske modersmål gav identitet og fællesskab, ligesom dramatisk tryk ofte lod sprogekilderne springe og digtningen flamme.

Denne dimension har H.E. Sørensen stor sans for, og derfor bliver hans kulturhistoriske fremstilling et godt supplement til den almindelige historieskrivning. Vi får her lov at mærke, hvordan begivenhederne blev oplevet af de involverede, hvordan den nøgterne virkelighed tog sig ud i de samtidiges øjne, farvet af deres følelser.

EN GRATIS OMGANG

Den umådeligt belæste H.E. Sørensen forstår at indfatte litteraturen i dens sammenhæng, så læseren hele tiden er på sikker historisk grund. Han udviser tillige

fin respekt for menneskenes indfældethed i deres tid. Det er ellers blevet trættende almindeligt at gå i rette med fortiden, fordi den ikke på alle måder lever op til moderne korrekthed. Men det er en gratis omgang at håne ældre teksters grebthed.

Den nedladdenhed slipper man for her, og det føles især velgørende under behandlingen af de mange digte og sange, som brusede frem omkring de to slesvigske krige.

Sørensen anmærker nok de steder, hvor tonen kammer over af chauvinisme, men han modstår fristelsen til billig satire over kluntede, men ægteføjte udtryk for patriotisme eller renhjetet hyldelse til soldaters tapperhed.

Et eksempel er Sørensens nænsomme forsvar for det omdiskuterede sidste vers i Hans Peter Holsts *Slumrer sødt i Slesvigs jord*, hvor han trækker en parallel til den mening, pårørende i 2016 tilskriver tabet af deres søn eller kæreste i Afghanistan.

I ORDRIG STIL

Med sikkert overblik fortæller den rutinerede H.E. Sørensen også landsdelens historie. Dog kunne man af og til fremsætte samme anke mod hans fremstilling af forfatterskaberne, som han selv anfører over for Budstikke-Boisens artikler: “meget brede og i ordrig stil”.

En del forfattere, der med rette er glemte i dag, indrømmes vældig stor plads. Således den ukendte Harro Harring, om hvem det tilmed hedder, at han i samtiden vist kun læstes i ret begrænsede kredse. Han vies ikke desto mindre hele 14 sider. Harrings liv var til gengæld farverigt; alligevel er vægtningen skæv, når

sønderjyske giganter i Nobel-klassen som Herman Bang og Peter Seeberg afhandles på henholdsvis fem og fire sider.

Hos Bang gennemgås kun *Tine*, mens meget mindre forfattere får refereret rækker af bøger uden handlingsmæssig tilknytning til Sønderjylland.

Sørensen har sin styrke i det historiske, snarere end i det litterære. Derfor ændrer værket også karakter, når vi når op i nutiden, hvor værkerne står mere nøgne. I lange stræk bliver det til rækker af handlingsskitser. Man savner sammenfatninger af forfatterskaberne, der løfter sig over referaterne. De ville også muliggøre en sammenkædning af de moderne skribenter med deres nutidshistorie. Det ville eksempelvis være oplagt at påpege, hvordan Erling Jepsens værker indskrives sig i den nye spot af Udkantsdanmark. Den istemmes jo ofte mest indædt af dem, der føler de er “undsluppet” den dybe provins.

Disse mindre anker ændrer dog ikke ved den kendsgerning, at *Alle de skjalde* som helhed er et gennemsolidt og velkomment værk. Det er så godt, at der var en, der ville skrive det. ●

H.E. Sørensen: *Alle de skjalde. Litteraturen i Sønderjylland og Sønderjylland i litteraturen, Historisk Samfund for Sønderjylland og Sprogforeningen 2015, 670 sider, 298 kr.*

ANDERS RAAHAUGE, mag.art. i litteraturhistorie og kulturjournalist, kst. sognepræst ved Sct. Marie Kirke i Sønderborg, medlem af Det Etske Råd

“Schultütte” kaldes kræmmerhuset fyldt med slik og gaver, som sydslesvigske børn får på deres første skoledag. Det er en tysk tradition, der går fint i spænd med skolegangen på de danske skoler.

Udstillingen viser livet i Sydslesvig frem til i dag, hvor mindretal og flertal lever i fredelig sameksistens.

Kartografen Johannes Mejers kort fra 1650 over hertugdømmet Slesvig er med på vandredstillingen, som alle institutioner i Danmark kan låne gratis af SSF.

NY VANDREUDSTILLING OM MINDRETAL

Danske folkeskoler, biblioteker og andre interesserede kan gratis låne en ny planche- og videoudstilling om det danske mindretal, som Sydslesvigsk Forening står bag

Af Merlin Christophersen

Hvis man er lærer i de ældste klasser i folkeskolen og arbejder med temaer som kulturmøde og mindretal eller er bibliotekar og mangler idéen til bibliotekets næste udstilling, er der hjælp at hente: Sydslesvigsk Forening (SSF) har lavet en ny planche- og videoudstilling *Det danske mindretal i Sydslesvig – vi gør Danmark lidt større*. Udstillingen udlånes gratis, og SSF tilbyder at stå for alt det praktiske i forbindelse med udstillingen.

Formålet med vandredstillingen er at bringe Sydslesvig tættere på danskerne, og udstillingen skal være med til at gøre skoleelever og andre målgrupper bekendt med Slesvigs historie fra før nationalstaternes dannelse og helt frem til nutidens hverdagsliv i mindretallet.

I ord og billeder vises eksempelvis det danske og det tyske mindretals tilblivelse i 1920, foreningslivet i Sydslesvig og mindretalspolitik på lokalt, nationalt og europæisk plan. Udstillingen fortæller også historien om, hvordan sydslesvigske børn i næsten 100 år er kommet på ferie i Danmark, hvilket de stadig gør.

SSFs vandredstilling henvender sig til alle danskere. Indtil videre er udstillingen blevet vist på Christiansborg og på Jelling Museum. Nu er den klar til at blive sendt ud til de danske skoler, biblioteker, forsamlingshuse, virksomheder m.m., der henvender sig.

Interesserede kan rette henvendelse til SSFs foreningskonsulent Tine Andresen, tlf. +49 461 14408 150 eller tine@syfo.de. ●

På højskolekurset "Danskerne findes i mange modeller" på Rødding Højskole stilles der skarpt på, hvordan grænse-landets mindre-talserfaringer kan bruges i håndteringen af aktuelle kulturmøder.

HØJSKOLEOPHOLD I GRÆNSELANDET

Rødding Højskole og Grænseforeningen inviterer igen i år på højskoleophold om mindretal og sammenhængskraft

Af Merlin Christophersen

Sammenhængskraften i den danske samfundsmodel er udfordret af globalisering, indvandring og flygtninge. Kan Danmark klare de udfordringer, landet står overfor? Hvad gør vi, hvis vi ikke kan holde sammen i EU? Og hvad kan erfaringerne fra grænselandet bruges til?

Det er nogle af de spørgsmål, der stilles i programteksten for højskoleopholdet "Danskerne findes i mange modeller", som Grænseforeningen og Rødding Højskole inviterer til 4. til 10. september 2017.

Professor og velfærdsforsker Jørn Henrik Petersen, Syddansk Universitet, vil på kurset holde foredrag om "den danske stamme" og de udfordringer, som samfundet står over for, når homogeniteten udfordres af globalisering og indvandring.

"Debatten kører i dag meget på at

skabe billeder af dem og os, som indvandrerne over for danskerne, men også samfundets svage over for dem, der kan klare sig selv. Denne opdeling af befolkningen udfordrer velfærdsstaten, hvis grundlæggende princip er det tilidsfulde fællesskab", siger Jørn Henrik Petersen.

TÆT PÅ GRÆNSELANDETS ERFARINGER

Kurset er tilrettelagt med foredrag og debat på Rødding Højskole og to heldagssture til Flensborg og Sild, hvor deltagerne vil møde bl.a. chefredaktør Jørgen Møllekær, Flensborg Avis, justits- og kultur- og Europaminister i Slesvig-Holsten, Anke Spoorendonk (SSW), formand Jon Hardon Hansen, Sydslesvigsk Forening (SSF), overborgmester i Flensborg, Simon Faber (SSW) og Stephan Kleinschmidt, Slesvigsk Parti.

Andre medvirkende er historiker og samfundsdebattør Michael Böss, og professor og EU-forsker Marlene Wind, Københavns Universitet.

Kursusværter er Knud-Erik Therkelsen, generalsekretær i Grænseforeningen, og Mads Rykind-Eriksen, forstander for Rødding Højskole. ●

TID OG STED

4.-10. september på Rødding Højskole med to heldagssture til Sydslesvig

Kontakt Rødding Højskole, Flors Allé 1, 6360 Rødding. Tlf. 7484 2284, kontor@rhskole.dk, www.rhskole.dk

THERKELSENS HJØRNE

Folkeoplysning fra Grundtvig til Obama

Af Knud-Erik Therkelsen

Den amerikanske præsident Barack Obama havde i maj måned besøg af en række nordiske regeringsledere, herunder statsminister Lars Løkke Rasmussen. I den forbindelse holdt Obama en tale i Det hvide Hus, hvor han fremhævede den danske teolog, forfatter, digter og filosof N.F.S. Grundtvig og hans betydning for borgerrettighedsbevægelsen i USA.

Forbindelsen er via en dansk inspireret folkehøjskole i Tennessee – The Highlander Folk School, som blev oprettet i 1932 af Myles Horton og Don West fra Tennessee. De var begge socialt engageret og fik bl.a. via den danske præst i Chicago kendskab til Grundtvig og den danske højskolebevægelse. De rejste begge til Danmark og besøgte en række danske højskoler og vendte hjem og grundlagde The Highlander Folk School med Myles Horton som forstander.

Efter Anden Verdenskrig fik skolen stor betydning for en ny generation af unge sorte amerikanere, der samledes på skolen for at diskutere ideer og strategier for at fremme borgerrettigheder, lighed og retfærdighed for USA's store mindretal af farvede. I sin tale fremhævede Obama personligheder som Martin Luther King, Ralph Abernathy og John Lewis, der alle blev trænet og formet på Highlander og som i deres liv fik betydning for borgerrettighedernes gennemførelse. De banede vejen for, at USA blev et bedre sted at leve, og for, at USA i dag har sin første sorte præsident, hvilket Obama også henviste til i sin tale:

“Vi ville ikke have været her, havde det ikke været for den sten, som blev kastet i vandet i Danmark, og som skabte ringe i vandet helt over oceanet til USA. Og jeg

havde måske ikke stået her, hvis ikke mennesker som Ella Baker og andre havde været deltagere på Highlander Folk School.”

Det var i øvrigt også på Highlander Folk School at borgerrettighedsbevægelsens slagsang *We Shall Overcome* havde sit udspring. En sang, der senere fik verdensry som en af de stærkeste politiske slagsange nogensinde via folkesangeren Pete Seeger, der også havde gået på skolen.

Nu skal man passe på med at forfalde til at overdrive lille Danmarks betydning på den globale scene, og man bør ikke være blind for, at Obamas skåltale først og fremmest har haft til hensigt at smigre de nordiske gæster. Men det er da en interessant pointe, at den amerikanske præsident fremhæver den danske folkehøjskole og folkeoplysningens betydning for det amerikanske samfund og hans egen position som præsident. Han kunne også have valgt at fremhæve så meget andet.

Det er godt at huske på folkeoplysningens verdensomspændende betydning, når hele det officielle Danmark igen denne sommer er forsamlet til Folkemødet på Bornholm. Hverken regeringsledere eller andre myndighedspersoner i Danmark bør nogensinde glemme, at folkeoplysningen er en helt afgørende forudsætning for demokrati og folkestyre.

Derfor er det også et vigtigt signal, at der bliver givet god plads til de folkeoplysende organisationer på Folkemødet. Og derfor er det så afgørende, at den nationale vision for folkeoplysningen i Danmark, der blev vedtaget i 2014, bliver taget alvorligt. ●

Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen.

KALENDER

JUNI 2016

4/6-5/6 Demokratifestival i Ollerup

10/6-12/6 De danske Årsmøder i Sydslesvig

16/6-19/6 Folkemødet på Bornholm

20/6 Møde i Grænseforeningens formandskab, Horsens

JULI 2016

31/7-13/8 Højskoleskursus JUNG zuSAMMEN, Højskolen Østersøen og Nordsee Akademi Leck

TÆNK EN GANG ...

Tekst & foto: Mette Bock

Her er Steffen Bang. Han løber to marathons om året, og tiden er naturligvis på den rigtige side af tre timer. En bemærkelsesværdig udholdenhed. Jeg fangede ham i Folketingets Vandrehal, lige foran den smukke glasmosaik, der fortæller om den fortabte datters hjemkomst til moderlandet i 1920.

Steffen er en mand, som man måske ikke kender – og så alligevel. Man ville i hvert fald lynhurtigt opdage det, hvis han ikke sad dér på sin pind i Undervisningsministeriet og trak i alle trådene: Forbedrer møder, tjekker formalia, taler med interessenter, knytter forbindelser – ja, ser og lytter i det hele taget, så der ikke opstår problemer eller uforudsete overraskelser.

Steffen Bang er leder af Sydslesvigsekretariatet på Christiansborg. Og så har han noget til fælles med dronningen. Mere herom senere.

Da han som ung, nyuddannet cand. scient. pol. blev ansat i Undervisningsmi-

nisteriet, kom han til at arbejde med det, der i bureaukrat-sprog hedder "ikke-taxameter-styrede finanslovsområder". Det lyder måske gabende kedeligt, men dét er det ikke, forsikrer han. For her beskæftiger man sig med bl.a. Sydslesvig.

"Der skete det, at vi i 2005 fik et brev fra en vis hr. Møller om et muligt gymnasium i Sydslesvig. Herfra kom Sydslesvig gradvist til at fylde mere i mit arbejdsliv, både på den gode og den mere udfordrende måde", siger Steffen. Særligt udfordrende blev det i 2009, da Rigsrevisionen kastede sit hvasse blik på forvaltningen af den halve milliard, der hvert år bevilges til Sydslesvig. Der blev rejst kritik – og den slags skal man sandt for dyden tage alvorligt, når den kommer fra Rigsrevisionen.

"Det blev tydeligt, at der var behov for en særlig lov på området. Vi fik etableret Sydslesvigudvalget, og det er det eneste udvalg i Folketinget, der selv behandler ansøgninger og bevilger penge. Så det er noget helt specielt. Det handler om kød og blod og det er meget tydeligt, hvilke konsekvenser bevillingerne har", siger han.

Steffen har ikke selv familierelationer i Sydslesvig, men han mærker, at båndene er vokset med årene. Her er det så, at dronningen kommer ind i billedet. For Steffen udtrykker sig næsten som dronningen, når han med glød i øjnene taler om Sydslesvig:

"Jeg synes altid, jeg bliver mødt med utrolig stor hjertevarme. Der er så mange ildsjæle og så stor velvilje blandt de helt almindelige sydslesvigere, siger Steffen.

Det er dejligt at møde det ægte og dybt-følte engagement. Det mærker jeg hos Steffen. Og det mærker man helt sikkert også i Sydslesvig. ●

Annonce

Jaruplund Højskole

Kurser 2016 & 2017

Udpluk af korte kurser

- 20.06. - 26.06. Seniordans
- 11.07. - 17.07. Kor uge - rytmiske og klassiske
- 11.07. - 17.07. Autentisk mad - selvgjort er velgjort
- 18.07. - 22.07. Golf i "Slesvig"
- 25.07. - 31.07. Motion på hjul - med cykel og dræsine
- 25.07. - 31.07. Herskabelige haver - og parkanlæg
- 08.08. - 14.08. Marsken fra Elben til Ribe
- 08.08. - 14.08. En uge på cykel i Sydslesvig
- 15.08. - 21.08. Til et folk de alle hører
- 03.10. - 08.10. Træer, ukrudt og litterære knaldperler
- 07.11. - 13.11. Fra jord til bord
- 21.11. - 27.11. Fra jord til bord
- 20.12. - 02.01. Jul og nytår i grænselandet

Se flere kurser på www.jaruplund.de

Lange kurser

- 11. september - 10. december 2016 (13 uger)
- 11. september - 03. juni 2017 (33 uger)
- 15. januar - 03. juni 2017 (20 uger)
- 12. marts - 03. juni 2017 (12 uger)
- 10. september - 09. december 2017 (13 uger)

Suppler med fag fra valgfagsshoppen

"Tør du krydse grænser? - Du kan alt, du har bare ikke lært det endnu"

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

MIDTJYLLAND

Randers og omegn

5. juni kl. 15.00. Sct. Clemens Kirke, Parkboulevarden 15, 8900 Randers: Grundlovsmøde, Biskop over Aarhus Stift, Henrik Wigh-Poulsen, holder grundlovstalen. Fællessang og korsang, gratis kaffebord. Arrangør: Sct. Clemens Kirke og Grænseforeningen. Vejret bestemmer, om grundlovsmødet afholdes ude eller inde.

SYDDANMARK

Kreds 20

17. august kl. 19.00. Sognegården i Almind, Vestergade 10, 6051 Almind: Medlemsmøde i kreds 20. Besøg hos Viuf-Almind. Et mere udførligt program for mødet vil følge senere. Tilmelding senest den 12. august til Kirsten Rykind-Eriksen, mail: rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

HOVEDSTADEN

Sønderjysk Forening af 1995

21. juni kl. 13.30. Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K: Sønderjysk Forening af 1995 afholder generalforsamling ifølge vedtægterne

TURE OG REJSE ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

Medmindre andet er nævnt, kan du tilmelde dig uanset bopæl eller medlemskab af lokalforeningen.

MIDTJYLLAND

Horsens og omegn

18. juni. Heldagsudflugt til øen Sild. Kl. 7.30: Afgang fra rutebilstationen i Horsens. Kl. 8.00: Afgang fra Vejle Transportcenter. Kl. 8.30: Afgang fra Kolding, afkørsel 65. Kl. ca. 22: Hjemkomst Horsens. Pris inkl. bustransport, kaffebord i Westerland og strandafgift samt middag på Landhaus Smaga: 525 kr. (medlemmer), 600 kr. (ikke-medlemmer). Beløbet bedes indbetalt på konto nr.: 7160 0001481824. Tilmelding: Svend Bonefeld, tlf. 7561 6411, svendbonefeld@live.dk eller Jens Nørgaard, tlf. 50959280, jenstopquilt@gmail.com. Husk pas og Euro.

Ringkøbing og omegn

18. august. Sommeraften ved Skjern å. Afgang kl. 17.00 med bus fra Museumspladsen, Ringkøbing. Besøg på pumpestation Nord, med færge til øen Kalvholm, der bl.a. afgræsses af vilde heste. Med næste færge til åens sydside og naturcenter Skjern Enge med udstilling om fugle. Gangbesværede kan tage bus til naturcentret. Her serveres grillmad samt kaffe og kager. Aftenen er tilrettelagt sammen med Jonna og Bo Trelborg. Pris 150 kr. inkl. bus og mad. Tilmelding senest 8. august til Peter.

Skanderborg og omegn

8. juni. Udflugt til Sønderjylland. Afgang kl. 8.30 fra Skanderborg. Guidet tur i Gråsten Slotskirke

og slotshaven, frokost, besøg på Danfoss Universe, besøg på Havnbjerg Mølle. Med færgen "Bitten" tilbage til fastlandet. Tilmelding til Doris Nielsen tlf.: 86571361.

Skiveegnen

9. til 11. september. Sydslesvigtur. Afgang fra Skive kl. 8.30. Besøg i mediehuset i Aabenraa, hvor Jyske Vestkysten og Der Nord-schleswiger har fælles adresse, Brundlund Slot, haverundvisning i Kobbermølle Industrimuseum, Meldorf og Heide, Husum Kirke og Mikkelberg. I Flensborg: Helligåndskirken med glasmosaikker og bronzeportal af Bjørn Nørgaard, Museumsberg med jugendstilkunst, Istedløven. Om lørdagen er tidl. forstander på Jaruplund Højskole Paul Dieter Küssner guide. Der er forbehold for ændringer. Information og tilmelding to måneder inden hos Henrik Forman. Tlf. 60729017.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

17. juni. Grillaften. Vi mødes kl. 18.30 ved Møllehytten i Egeris, hvor J.C. Holm fortæller om stedet og egnen, besøg i udsigtstårnet, aftensmad på grill, kage og kaffe. Pris 75 kr.

20. august. Udflugt til Sydslesvig. Kl. 7.15: Afgang fra Skjern Tekniske skole. Kl. 7.25: Afgang fra Tarm rutebilstation. Tur til det vestlige Sydslesvig med besøg i marsken og til sidst guidet tur i Husum. Hjemkomst kl. ca. 21.45. Pris: 550 kr. (medlemmer) 600 kr. (ikke-medlemmer)

SYDDANMARK

Fredericia og Middelfart

8. september. Udflugt til Sild. Kl. 8.30: Afgang fra Fredericia bane-gård. Hjemkomst samme sted ca. 20.30. Efter sejltur fra Havneby tur på Sild med lokal guide. Besøg i i Hørnum og Westerland. Kl.

16.00: Togtur over Hindenburgdæmningen fra Westerland til Nibøl. Pris: 545 kr. inkl. formiddagskaffe, frokost på færgen og middag på dansk kro på hjemvejen. Tilmelding senest 29. august til: Marie Fink-Nielsen 40927742 eller Marie.Fink.Nielsen@gmail.com. Betaling: Nordea 2440 9200500097. Husk Euro og pas.

Fyn

17. september. Udflugt til Flensborg. Kl. 8.00: Afgang fra Dalumhallens p-plads. Kl. 8.30: Afgang fra Staurby Skov. Besøg på Kobbermølle Industrimuseum, Jaruplund Højskole med foredrag og fortæring af medbragt madpakke. Besøg i Flensborg med rundvisning og smagsprøver i romhuset Braasch i Rote Straße. Kl. 18: Middag på "Den gamle Grænsekro" ved Christiansfeld. Kl. 21: Ankomst Dalum. Pris: 560 kr. (medlemmer), 600 kr. (ikke-medlemmer). Indbetales på konto 2019 – 7785627094. Tilmelding senest den 16. august til Karen (62601153 / 23668552) eller Gunvor (65991717 / 30545917). Husk pas, euro og madpakke.

Kolding og omegn

3. september. Lokal cykeltur på 20 km. Kl. 10: Afgang fra p-pladsen bag Kongeaamuseet, Kolding. Turen går til området omkring Drenderup og Farris. I turen indgår et besøg på Dansk Klokkesmuseum i Over Lerte og Sønderjysk Skolemuseum. Her indtages den medbragte frokostpakke. Hjemturen går gennem skoven til Østerbygård. Kaffe på Kongeaamuseet. Pris: 70 kr. Tilmelding senest 28. august på tlf. 75583310 eller 75583305 (efter kl. 17).

Nr. Nebel og omegn

8. juni. Tur til Tørning Mølle og Årø. Kl. 8.00: Afgang Netto,

Nr. Nebel og Møllegården i Outrup. Efter besøg i møllehuset, laden, stalden og borgruinen spiser vi den medbragte mad-pakke. Derefter tager vi til Årø med rundtur på øen, kaffe og kage. Ca. 17.30: Hjemkomst. Pris 420 kr. Tilmelding til K. Poulsen på tlf. 75288186 eller E. Priess tlf. 75251411.

Nyborg og Kerteminde

15. august. 2 dages tur til Marsken og Halligerne. Afgang kl. 8.00. Besøg på Hallig Hooge, Rote Haubarg m.m. Pris: ca. 1950 kr. (medlemmer) 2075,00 kr. (ikke-medlemmer). Tillæg for enkeltværelse: 175 kr. Tilmelding gerne snarest.

Tønder Amts Grænsforening

25. juni: Sommerudflugt til Løjt Land og Aabenraa. Kl. 9.00: Afgang Sæd Grænse. Arrangeres sammen med Sydslesvigsk Forening for Sydønder Amt.

SJÆLLAND

Fuglebjerg og Hyllested

6. juli. Sommerudflugt til Nationalmuseet, København, m.m. Kl. 12: Afgang med bus. Nærmere program hos formanden. Tilmelding nødvendig senest 24. juni 2016 til Erling Nielsen.

Guldborgsund, Grænsforeningen for Guldborgsund og omegn

kl. 14.15. 3. september. Tur til Vordingborg Borgcenter. Afgang i egne biler, evt. parkering i Havnegade. Kl. 12.15: Vi mødes ved Vordingborg borgcenter. Kl. 13.00: Guidet rundvisning. Pris 175 kr., som betales ved ankomst til borgcentret. Efter rundvisning: Kaffe og kage på restaurant Borgen. Tilmelding senest 20 august til Anders Larsen, tlf. 29339548, Tine Vægter, tlf. 22934696 eller Jytte Nielsen, tlf. 50226700

HØVEDSTADEN

Hillerød, Hillerød Grænsforening Helsingør, Espergærde, Hillerød og Jørlunde

1. september til 4. september 2016. Årets tur til Sønderjylland og Sydslesvig. Vi besøger bl.a. Rødding Højskole, Lergravsmuseet ved Gram, øen Sild, Bredsted, Mikkelsberg og Husum. Tilmelding hurtigst muligt til Bent Kauffmann, tlf. 48252511, bent@panikrejser.dk. Nærmere information følger herefter. I anledning af at Hillerød Grænsforening fylder 125 år ydes der tilskud. Prisen er herefter 2.800 kr., inkl. dobbeltværelse med brus/toilet, udflugter og kost (medlemmer). Tillæg for enkeltværelse: 350 kr. Tillæg for ikke-medlemmer: 300 kr.

Københavns Vestegn

9. september. 3 dages tur til Sydslesvig. Afgang kl. 7.30. Turen går bl.a. til Christiansfeld, Altona og

Ballum. Vi bor på Christianslyst. Tilmelding kan ske ved at sende eller maile til Sydslesvig Weekends, Ejbydalsvej 65, Ejby, 2600 Glostrup, mar-gun@hotmail.com samt at betale depositum på kr. 1000 pr. person i crossed check, som vedlægges denne tilmelding eller ved efterfølgende indbetaling til kontonr. 1551 5722950.

Foredrag/møder og ture/rejser, der ønskes omtalt i Grænsen, bedes sendt til foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, Aabenraavej 22, Dybbøl, 6400 Sønderborg, grænsforeningen@privat.dk. Deadline: 1. august 2016.

Se lokalforeningernes detaljerede program på: www.graensforeningen.dk/kalender

GRÆNSEN 78. årgang

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Udgiver

Grænsforeningen

Ansvarshavende redaktør

Anna-Lise Bjerager

alb@graensforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Næste nummer af Grænsen

udkommer 25. august.

Materiale modtages senest 1. august.

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Layout

www.prik.dk

Forsidefoto

Thomas Tolstrup

Grænsforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graensforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Mette Bock

mb@graensforeningen.dk, tlf. 3337 4952

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen

ket@graensforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænsforeningens formål

Det er Grænsforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænsforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænsforeningens værdier

Grænsforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænsforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænsforeningens bestyrelse

Formand: Mette Bock, Horsens

1. næstformand: Jens Andersen, Løgumkloster

2. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Syddanmark

Jens Andresen, Løgumkloster

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm

Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg

Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved

Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød

Ove Nissen, Rungsted Kyst

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg

Peder Damgaard, Kollund

POST

PP DANMARK

Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138

Foto: Scampix

Den nuværende stormflodssøjle i Ribe er opsat i 1920 af Ribe Turistforening. Bronzeringe markerer, hvor højt op vandet har stået ved de mest alvorlige stormfloder, der har ramt byen. Den øverste ring angiver vandhøjden ved stormfloden i 1634, hvor der berettes, at 10.000 mennesker langs hele kysten mistede livet.

SØNDERJYLLAND FORTÆLLER DANMARKSHISTORIE

To tidligere DR P1-journalister fortæller i ti radioudsendelser om ti sønderjyske byer og steder

Af Anna-Lise Bjerager

Ribe, der er Danmarks ældste, stadig eksisterende by, er nok et besøg værd. Her er domkirke og udsigt til Vadehavet, og ved Ribe å kan man besigtige stormflodssøjlen, der fortæller historien om utallige oversvømmelser et sted i Danmark, der altid har været dansk. Også mellem 1864 og 1920, da Kongeåen var landegrænse mellem Preussen og kongeriget Danmark, vedblev Ribe at være dansk.

Alt dette og meget mere kan man høre om i en radioudsendelse om Ribe på Den2Radio, der er en ikke-kommerciel radiokanal, der kan høres på www.den2radio.dk. Radioudsendelsen er den første af i alt ti udsendelser i serien *Sønderjylland fortæller Danmarkshistorie*, produceret og tilrettelagt af to tidligere journalister på DR P1, Jørgen Johansen og Finn Slumstrup med 85.000 kr. i støtte fra Velux Fonden, Alving Fonden og Toosbuys Fond.

Finn Slumstrup, der er tidligere formand for Grænseforeningen, siger, at udsendelsesrækken er blevet til som en naturlig opfølgning på en udsendelsesrække om grænselan-

det, som de to journalister lavede i 2014 med økonomisk støtte fra Grænseforeningen i forbindelse med 150 året for krigen i 1864.

“Ambitionen denne gang er at vise, at Sønderjylland er meget mere end 1864”, siger Finn Slumstrup, der er tidligere chef på DR P1, nu bosat på Ærø og talsmand for *Oprør fra Udkanten*. Han mener ikke, at DR løfter sin public service forpligtelse i forhold til grænselandet og provinsen i det hele taget.

“Man må se i øjnene, at DR er meget københavnerbaseret. Vi ønsker at være en modbevægelse til det”, siger Finn Slumstrup.

Der bliver hver uge lagt 8-10 nye udsendelser på Den2Radios hjemmeside. De næste udsendelser i serien *Sønderjylland fortæller Danmarkshistorie* bliver lagt på den 4., 11., 18. og 25. juni om henholdsvis Kliplev-Frøslev, Broager, Christiansfeld og Rødding. Tidligere udsendelser handler, ud over Ribe, om Rømmø, Møgeltønder, Tønder, Løgumkloster, Gråsten-Sønderborg og kan høres via *Den2Radios* arkiv. ●

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63